

พุทธศาสนาและจิตวิทยาสังคมไทยในยุคปฏิวัติดิจิทัล Buddhism and Thai Social Psychology in the Digital Revolution

พระอัทธวูท ปญญาวโร

Phra Atthawut Panyawaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus

*Corresponding Author E-mail: atthawut876@gmail.com

Received: 22 November 2025; Revised: 25 November 2025; Accepted: 3 January 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ โมเดลพุทธจิตวิทยาสังคมไทยในยุคปฏิวัติดิจิทัล ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายถึงกลไกการปรับตัวของพฤติกรรมมนุษย์ไทยภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนผ่าน วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยมดั้งเดิมไปสู่ปัจเจกนิยมดิจิทัลที่เน้นประสิทธิภาพ ความเร็ว และการบริโภคข้อมูลในระดับสูง โมเดลนี้วางฐานบนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ สติ สมาธิ และปัญญา เพื่อช่วยสร้างดุลยภาพทางจิตใจ และฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีจริยธรรม ท่ามกลางยุคที่เทคโนโลยีเข้าครอบงำพฤติกรรมและจิตสำนึกของผู้คน โมเดลดังกล่าวประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) บริบทการเปลี่ยนผ่าน (Transition Context) ซึ่งอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของวิถีชีวิต การสื่อสาร และค่านิยมในสังคมไทยที่ได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยี เช่น AI และโซเชียลมีเดีย (2) ผลกระทบต่อจิตวิทยาสังคม (Psychosocial Disruption) ซึ่งสะท้อนภาวะความตึงเครียด ความโดดเดี่ยว และความสัมพันธ์ที่ขาดความลึกซึ้ง และ (3) พุทธธรรมเพื่อการปรับสมดุล (Buddhist-Based Regulation) ที่เสนอการใช้หลักธรรมเพื่อฟื้นฟูสุขภาพจิตและเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น องค์ความรู้ใหม่นี้เสนอการเชื่อมโยงระหว่างศาสนา จิตวิทยา และเทคโนโลยี เพื่อสร้างแนวทางเชิงนโยบาย การศึกษา และการออกแบบระบบเทคโนโลยีที่คำนึงถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณและความเป็นมนุษย์อย่างรอบด้าน บทสรุปของโมเดลเสนอให้ใช้พุทธธรรมเป็นกลไกภายในที่ส่งเสริมความตื่นรู้ มีสติ และมีเมตตา เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, จิตวิทยาสังคมไทย, ปฏิวัติดิจิทัล, สมดุลทางจิตใจ

Abstract

This academic article presents new knowledge through the development of a conceptual model titled “Thai Buddhist Social Psychology in the Digital Revolution Era.” The model offers an integrative perspective that explains how Thai human behavior adapts under a society undergoing profound transformation driven by digital technology. It particularly emphasizes the impact of the transition from traditional collectivist values to digital individualism, which prioritizes speed, efficiency, and high-volume data consumption. The model is grounded in the application of core Buddhist principles—mindfulness, concentration, and wisdom—as central mechanisms for restoring psychological balance and promoting ethical social relationships amid a technology-dominated environment. The model comprises three key components (1) Transition Context, which explains how Thai lifestyles, communication patterns, and value systems are being reshaped by digital influences such as AI and social media (2) Psychosocial Disruption, which reflects emerging behavioral challenges including stress, isolation, and superficial interpersonal relationships and (3) Buddhist-Based Regulation, which advocates the use of Buddhist teachings to enhance mental well-being and rebuild more compassionate and meaningful social interactions. This new body of knowledge proposes a critical linkage between religion, psychology, and technology to inform future policy frameworks, educational approaches, and technological design. It calls for a spiritually conscious and human-centered digital society. Ultimately, the model positions Buddhist wisdom as an internal mechanism that cultivates awareness, empathy, and resilience, enabling individuals to thrive—and coexist harmoniously—within the complexities of the digital age.

Keywords: Buddhist Psychology, Thai Social Psychology, Digital Revolution, Psychological Balance

บทนำ

ในยุคปฏิวัติดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างลึกซึ้ง พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้รูปแบบการรับรู้ การสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเกิดการปรับเปลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้ส่งผลเฉพาะด้านเศรษฐกิจและการเมืองเท่านั้น หากยังครอบคลุมไปถึงมิติของจิตวิทยาสังคม และระบบความเชื่อของสังคมไทย ซึ่งมีพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรม ค่านิยม และวิถีคิดของผู้คน (พระครูปลัดอัมพร อาภาธโร (นุชประเสริฐ) และคณะ, 2568)

สถานการณ์ร่วมสมัยสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของพุทธศาสนาในการดำรงบทบาทเชิงจิตวิทยาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้คนจำนวนมากเข้าสู่ภาวะโดดเดี่ยวทางเทคโนโลยี แม้จะมีการเชื่อมต่อในโลกออนไลน์อย่างหนาแน่น แต่กลับขาดความสัมพันธ์ที่มีความหมายในโลกจริง พุทธศาสนาในฐานะศูนย์กลางของความสงบ ความรู้แจ้ง และการพัฒนาตนเองจึงกลายเป็นกลไกที่มีศักยภาพในการเยียวยาสภาวะความเครียด ความวิตก และปัญหาอัตลักษณ์ในสังคมไทย (ทวีโชค เจริญไกร, 2568) ทั้งนี้ยังจำเป็นต้องมีการปรับประยุกต์

เนื้อหาและวิธีการเผยแพร่คำสอนให้สอดคล้องกับวิถีจิตที่ล่องอย่างมีนวัตกรรม (พระมหาเศรษฐฐา เสฏฐมโน พระมหาสุรศักดิ์ ภูริโก (ภูทวง) และพระมหาวรพันธุ์ วรปญโญ (กระจายศรี), 2568)

จากบริบทดังกล่าว บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์พุทธศาสนาในฐานะกลไกทางจิตวิทยาสังคมของสังคมไทยในยุคดิจิทัล โดยเน้นการอธิบายพลวัตของความเชื่อ ความศรัทธา และการปรับตัวของหลักธรรมะต่อพฤติกรรมของคนไทยร่วมสมัย ทั้งในเชิงการบูรณาการองค์ความรู้พุทธกับเครื่องมือทางเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อสร้างความสมดุลทางจิตใจและจริยธรรมของสังคม ผลลัพธ์ของการศึกษานี้คาดว่าจะช่วยวางแนวทางการประยุกต์พุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์

ความหมายของพุทธศาสนา

พุทธศาสนา คือ ระบบความเชื่อที่มีหลักธรรมเป็นแกนกลางในการนำทางชีวิต มีรากฐานมาจากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจให้หลุดพ้นจากความทุกข์ โดยผ่านการรู้แจ้งในอริยสัจ 4 การดำเนินชีวิตด้วยมรรคมีองค์ 8 และการปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนฐานของสติและปัญญา พุทธศาสนาไม่ใช่เพียงศาสนาในเชิงพิธีกรรมเท่านั้น หากแต่เป็นระบบปรัชญาเชิงจิตวิทยาและจริยศาสตร์ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรม และการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง

พระครูปัญญาสารบัณฑิต (2565) อธิบายว่า พุทธศาสนาในประเทศไทยได้กลายเป็นโครงสร้างหลักทางสังคมที่ฝังรากในระดับครัวเรือนและรัฐ โดยเฉพาะในยุคสุขุขทัยและอยุธยา ซึ่งพระพุทธรูปได้ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและจิตสำนึกของผู้คนผ่านการศึกษาและสถาบันสงฆ์ ทวีโชค เจริญไกร (2568) กล่าวถึงพุทธศาสนาในเชิงการศึกษา โดยชี้ให้เห็นว่าหลักธรรม เช่น อริยสัจ 4 และมรรค 8 สามารถบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาแนวทางการเรียนรู้และการปรับพฤติกรรมในระดับบุคคลและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระครูปลัดอัมพร อาภาโร (นุชประเสริฐ) และคณะ (2568) มองว่าพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลยังคงมีบทบาทในการกำกับพฤติกรรมมนุษย์ผ่านความศรัทธาและศีลธรรม โดยการเผยแพร่คำสอนจำเป็นต้องประยุกต์ผ่านเทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในสังคมร่วมสมัย ศุตมา นาคแก้ว กัญญาวิริ สัทธาพงษ์ และสวัสดี อโณทัย (2568) เสนอแนวคิดที่ว่า พุทธศาสนาไม่เพียงแต่ส่งเสริมจริยธรรมในระดับบุคคล หากยังสามารถเป็นกลไกในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในภาคธุรกิจ โดยเฉพาะด้านการควบคุมอารมณ์ การมีสติ และความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปได้ว่า พุทธศาสนาเป็นระบบความคิดที่ลึกซึ้ง ครอบคลุมทั้งมิติศีลธรรม จิตวิทยา และสังคม โดยมีหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและพัฒนาจิตใจ ทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้กับยุคสมัยใหม่เพื่อแก้ปัญหาทางพฤติกรรม การศึกษา และการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการไทยร่วมสมัยมีความเห็นสอดคล้องกันว่าพุทธศาสนายังคงเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตและจริยธรรมของมนุษย์ในสังคมไทย

ความสำคัญของพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเป็นระบบความคิดและการดำรงชีวิตที่มีความสำคัญยิ่งต่อโครงสร้างทางสังคม จริยธรรม และจิตวิญญาณของสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ด้วยหลักธรรมที่เน้นการปลดปล่อยทุกข์ การพัฒนาปัญญา และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ พุทธศาสนาจึงมีบทบาทในการกำกับพฤติกรรมของบุคคล ส่งเสริมความ

สงบภายในจิตใจ และสร้างความกลมเกลียวในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมเผชิญกับความซับซ้อนทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี บทบาทของพุทธศาสนายังมีความจำเป็นในการส่งเสริมคุณธรรม ความเข้าใจตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตา

พระครูปัญญาสารบัณฑิต (2565) อธิบายว่า พุทธศาสนาเป็นรากฐานของโครงสร้างสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีใช้เพียงศาสนาในพิธีกรรม แต่เป็นหลักในการจัดระเบียบพฤติกรรม กฎหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎร ซึ่งแสดงถึงบทบาทของศาสนาในการออกแบบสังคมไทยยุคต้น ทวีโชค เจริญไกร (2568) เสนอว่าพุทธศาสนาสามารถประยุกต์เข้ากับการออกแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถของครูในศตวรรษที่ 21 ผ่านการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 และแนวคิดสติในชั้นเรียน

พระครูปลัดอัมพร อาภาโร (นุชประเสริฐ) และคณะ (2568) วิเคราะห์ว่าในยุคดิจิทัล พุทธศาสนายังมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจแก่ผู้คน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกและภัยจากความเครียด ความโดดเดี่ยว และภาวะไร้รากทางวัฒนธรรม ศุภมา นาคแก้ว กัญยาวิริ สัทธาพงษ์ และสวัสดี อโณทัย (2568) นำเสนอว่าพุทธศาสนามีศักยภาพในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในภาคธุรกิจ โดยเฉพาะการปลูกฝังความรับผิดชอบและสติในองค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพุทธธรรมสามารถส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่า พุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรม สร้างจิตสำนึก และส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ โดยสามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ทั้งในด้านการศึกษา ศิลปะ การบริหาร และเทคโนโลยี นับเป็นระบบความคิดที่ยังคงมีบทบาทในการนำทางสังคมไทยไปสู่ความยั่งยืนในยุคเปลี่ยนผ่านของโลก

ความหมายของจิตวิทยาสังคมไทย

จิตวิทยาสังคมไทย หมายถึง สาขาวิชาหนึ่งของจิตวิทยาที่ศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ในบริบทสังคมไทย โดยเน้นถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี ความเชื่อ และความสัมพันธ์ทางสังคมต่อความคิด อารมณ์ และการกระทำของบุคคลในสังคมไทยอย่างเฉพาะเจาะจง จิตวิทยาสังคมไทยไม่เพียงแต่แค่แปลหรือถ่ายทอดแนวคิดจากตะวันตกเท่านั้น แต่จะต้องตีความตามรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยซึ่งมีลักษณะกลุ่มนิยม (collectivism) และอิทธิพลจากศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง

โดยแนวคิดจิตวิทยาสังคมไทยต้องคำนึงถึง จิตสำนึกส่วนรวม ความเกรงใจ การให้เกียรติผู้อื่น และบทบาททางสังคมตามฐานะ ซึ่งเป็นมิติพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อทั้งปัจเจกและกลุ่มในสังคม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ การเมือง ดิจิทัล และค่านิยมแบบโลกาภิวัตน์ โดยไม่ละเลยโครงสร้างวัฒนธรรมที่ยังรากลึกของไทย

สิทธิชัย ชีวะโรโรส (2568) ระบุว่า จิตวิทยาสังคมไทยควรมีลักษณะองค์รวมที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้มีจิตสำนึกสาธารณะและคุณธรรมร่วมสังคมผ่านการเรียนรู้ที่มีความหมาย บุญญารัตน์ บุญหลง (2568) กล่าวว่าความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนไทยจะต้องพิจารณาร่วมกับแนวคิดจิตวิทยาสังคมที่เน้นบริบทเฉพาะของไทย เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความเคารพต่อผู้ใหญ่ และการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

จิราภรณ์ ขนาดนิต (2568) เสนอว่าจิตวิทยาสังคมไทยมีความเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ผ่านกลไกของพระสงฆ์และพิธีกรรมที่ท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่าและจิตสำนึกของชุมชนในมิติเชิงพฤติกรรมและจิตใจ สนธยา วงษ์เอี่ยม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2565) ชี้ว่าการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระดับชุมชน

ควรใช้จิตวิทยาสังคมร่วมกับหลักพุทธธรรม โดยเน้นความสัมพันธ์ทางจิต สังคม และปัญญา ที่หล่อหลอมกัน เป็นกลไกเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ฐานรัฐ อหัมวิทัตถธนา และสุจินดา คัมภีคา ทศศะ (2565) วิเคราะห์ว่าการบริหารจัดการในยุคเปลี่ยนผ่านต้องอาศัยความเข้าใจในจิตวิทยาสังคมไทย เพื่อพัฒนาแรงจูงใจ ที่สอดคล้องกับค่านิยมแบบไทย เช่น ความภักดี ความเคารพลำดับชั้น และการยึดมั่นในกลุ่ม

สรุปได้ว่า จิตวิทยาสังคมไทยเป็นแนวทางการศึกษาเชิงพฤติกรรมที่ผสมผสานมิติของวัฒนธรรม ค่านิยม ศาสนา และบริบทเฉพาะของสังคมไทยเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการทำความเข้าใจในมนุษย์ไทยอย่างรอบด้าน การพัฒนาศาสตร์นี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างนโยบายทางสังคม การศึกษา และการเสริมสร้างสุขภาวะในระดับชุมชนและประเทศ

ความสำคัญของจิตวิทยาสังคมไทย

จิตวิทยาสังคมไทยเป็นศาสตร์ที่ผสมผสานระหว่างจิตวิทยาและบริบทของวัฒนธรรมไทย เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ในบริบททางสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่มีรากฐานจากค่านิยม ประเพณี และความเชื่อเฉพาะถิ่น ซึ่งแตกต่างจากจิตวิทยาสังคมตะวันตกที่เน้นความเป็นปัจเจก ในขณะที่สังคมไทยมีลักษณะเด่นด้านความสัมพันธ์แบบกลุ่มนิยม (และความเกรงใจ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม

อัตลักษณ์ของจิตวิทยาสังคมไทยยังปรากฏผ่านความเข้าใจในอารมณ์ร่วม ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกร่วม และการตัดสินใจทางศีลธรรมในบริบทวัฒนธรรม โดยเฉพาะในช่วงที่สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ ดิจิทัล และโลกาภิวัตน์ การทำความเข้าใจจิตวิทยาสังคมไทยจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในระดับการ พัฒนานโยบาย การส่งเสริมสุขภาวะทางจิต และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมโดยรวม

สิทธิชัย ชิวะโรโรส (2568) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาความเข้าใจทางภาษาและจิตสำนึกสาธารณะของ เยาวชน ต้องพิจารณาผ่านกรอบคิดแบบองค์รวม โดยจิตวิทยาสังคมสามารถทำหน้าที่เป็น เครื่องมือสื่อกลาง ในการส่งเสริมคุณธรรมและปัญญาที่ยั่งยืนในสังคมไทย บุญญารัตน์ บุญหลง (2568) ระบุว่าในการจัดการเรียนรู้อ การนำแนวคิดจิตวิทยาสังคมมาบูรณาการกับการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ช่วยพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ และความสามารถในการวิเคราะห์บริบทของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จิราภรณ์ ขนาดนิต (2565) เสนอว่า จิตวิทยาสังคมควรถูกนำมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ผ่านพิพิธภัณฑ์และบทบาทพระสงฆ์ ซึ่งเป็นกลไก สำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมทางสังคมไทย

สนธยา วงษ์เอี่ยม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2565) เสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเข้ากับจิตวิทยา สังคมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนผู้สูงอายุ โดยเน้นความสมดุลระหว่างจิต ปัญญา และสังคม ฐานรัฐ อหัมวิทัตถธนา และสุจินดา คัมภีคา ทศศะ (2568) วิเคราะห์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยชี้ว่าแนวคิดจิตวิทยาสังคมช่วยอธิบายแรงจูงใจของบุคคลในระบบองค์การไทย ซึ่งยังแฝงค่านิยมเชิง วัฒนธรรมอยู่

สรุปได้ว่า จิตวิทยาสังคมไทยมีความสำคัญยิ่งต่อการเข้าใจพฤติกรรมของคนไทยในบริบทวัฒนธรรมที่ เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยการบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาสังคมเข้ากับการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชน และการ ส่งเสริมสุขภาพจิต สามารถช่วยสร้างจิตสำนึกทางสังคม เสริมพลังพลเมือง และขับเคลื่อนสังคมไทยอย่างยั่งยืน ตามบริบทเฉพาะถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของยุคปฏิวัติดิจิทัล

ยุคปฏิวัติดิจิทัล คือ ช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านอย่างมีนัยสำคัญจากระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีแบบดั้งเดิม ไปสู่ระบบที่ขับเคลื่อนด้วยดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และระบบอัตโนมัติ โดยมีเทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโลกทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา การสื่อสาร และแรงงาน การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เพียงแค่การใช้งานเทคโนโลยี แต่คือการ เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำงาน และเปลี่ยนวิธีมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับระบบโลก ในสังคมไทย การปรับตัวเข้าสู่ยุคปฏิวัติดิจิทัลมีทั้งโอกาสและความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี ความไม่พร้อมด้านทักษะ และโครงสร้างนโยบายที่ยังล้าหลังในบางพื้นที่

พระครูปะไซธิกิจจาภรณ์ (สุริย์ญ ชูช่วย) และคณะ (2568) ชี้ว่า ยุคปฏิวัติดิจิทัลมีอิทธิพลโดยตรงต่อการออกแบบระบบการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเชื่อมโยงการเรียนรู้กับปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอย่างมีคุณธรรมและปัญญา สติปัญญา กุลสอน และคณะ (2568) เน้นการรังสรรค์ AI ในระบบห้องเรียนที่ครูไม่ใช่แค่ผู้ถ่ายทอด แต่เป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยเน้นสมรรถนะและการปรับตัวของครูไทยในบริบทที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กมลชัย ศรีอรุณ (2568) วิเคราะห์ว่า แบรินด์ไทยต้องปรับกลยุทธ์ทางการตลาดในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้ AI, Big Data และ Digital Content เพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับลูกค้าในระดับลึก พระกิตติศักดิ์ กิตติสกลโก และพระสพพล สมจิตโต (2565) เสนอว่า การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคประเทศไทย 4.0 ต้องสอดคล้องกับบริบทของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่ขับเคลื่อนด้วยดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และนวัตกรรม พันธ์หทัย จารุทวีผลนุกูล และมรกต จันทร์กระพ้อ (2565) กล่าวถึงการปฏิวัติดิจิทัลในมิติ สีเขียว ซึ่งเน้นเทคโนโลยีที่ยั่งยืน พนักงานจำเป็นต้องพัฒนาทักษะใหม่ เช่น ความสามารถด้านดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี เพื่อปรับตัวในองค์กรสมัยใหม่

สรุปได้ว่า ยุคปฏิวัติดิจิทัลไม่ใช่แค่การเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี แต่คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความคิด การทำงาน และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ การทำความเข้าใจยุคนี้จึงต้องครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศไทยสามารถอยู่รอดและพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้โลกที่เปลี่ยนแปลงเร็วและไม่แน่นอน

ความสำคัญของยุคปฏิวัติดิจิทัล

ยุคปฏิวัติดิจิทัล คือจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของสังคมมนุษย์ ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตอย่างรอบด้าน ความสำคัญของยุคนี้ไม่ได้อยู่เพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการเปลี่ยน วิธีคิด และ วิธีทำงาน ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นหัวใจหลัก

ในบริบทของประเทศไทย ยุคปฏิวัติดิจิทัลถือเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีใหม่ และการปรับตัวของระบบการศึกษาและธุรกิจให้รองรับนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง หากรัฐและสังคมสามารถวางนโยบายและกลไกสนับสนุนได้อย่างครอบคลุม ยุคนี้จะเป็นก้าวกระโดดของการพัฒนาแบบยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

พระครูปะไซธิกิจจาภรณ์ (สุริย์ญ ชูช่วย) และคณะ (2568) ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ ต้องมีการปรับการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ไม่ใช่แค่การใช้เทคโนโลยี แต่รวมถึงการพัฒนาคุณภาพทางจิตใจและจริยธรรมของผู้เรียนด้วย เพื่อไม่ให้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นตัวควบคุมสังคม แต่เป็น

เพียงเครื่องมือของมนุษย์ สถิติย์ กุลสอน และคณะ (2568) ระบุว่าครูไทยในยุคปฏิวัติดิจิทัลจำเป็นต้องพัฒนา “สมรรถนะดิจิทัล” และต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก พร้อมวางรากฐานการเรียนรู้ร่วมกับ AI เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน กมลชัย ศรีอรุณ (2568) กล่าวว่าแบรนด์ไทยจำเป็นต้องใช้ AI และ Big Data เพื่อเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล การตลาดแบบดั้งเดิมไม่สามารถแข่งขันได้ในยุคที่ข้อมูลคือพลังแห่งการแข่งขัน พระกิตติศักดิ์ กิตติสกุโก และพระสพพล สมจิตโต (2568) อธิบายว่า ยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นยุคของ “ทุนมนุษย์ดิจิทัล” ซึ่งการพัฒนาบุคลากรในภาครัฐและเอกชนต้องจัดการบริหารจัดการที่เข้าใจพลวัตของเทคโนโลยีและนวัตกรรม พัชรหทัย จารุทวีผลนุกูล และมรกต จันทร์กระพ้อ (2568) เสนอว่า องค์กรในยุคปฏิวัติดิจิทัลสีเขียวต้องพัฒนาทักษะใหม่ให้กับพนักงาน โดยเฉพาะ ดิจิทัลและความยั่งยืน ซึ่งจะกลายเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสมัยใหม่

สรุปได้ว่า ยุคปฏิวัติดิจิทัลคือก้าวสำคัญของมนุษยชาติที่นำพาสู่สังคมอัจฉริยะ เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาททั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ความสำคัญของยุคนี้คือการเตรียมคนให้มีทั้งทักษะและคุณธรรม ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน

บทสรุป

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ปฏิวัติดิจิทัล ซึ่งเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารกลายเป็นแกนกลางของการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของมนุษย์ไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านวิถีชีวิต การสื่อสาร และโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม จิตวิทยาสังคมไทยซึ่งแต่เดิมอิงอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม ความเกรงใจ และการยึดมั่นในความสัมพันธ์กลุ่ม ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความเป็นปัจเจกที่เพิ่มขึ้น และการบริโภคข้อมูลที่ไม่มีขอบเขต อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสเหล่านี้ พุทธศาสนายังคงเป็นกลไกสำคัญในการยึดโยงโครงสร้างความคิดและคุณค่าทางจิตใจของคนไทย โดยเฉพาะในด้านจริยธรรม การพิจารณาตนเอง และความเข้าใจต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ

บทความชี้ให้เห็นว่า พุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นศาสนาในเชิงพิธีกรรมเท่านั้น หากแต่สามารถทำหน้าที่เป็น จิตวิทยาสังคมพื้นฐาน ของสังคมไทยที่ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เช่น ความเครียดจากการแข่งขัน ความแยกขาดจากชุมชน และการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ที่ขาดความลึกซึ้งในระดับจิตใจ หลักธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา จึงมีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต และการฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่เป็นมนุษย์มากขึ้นท่ามกลางยุคเทคโนโลยีอัตโนมัติ

ท้ายที่สุด บทความเสนอว่า การประสานกันระหว่างพุทธธรรมกับจิตวิทยาสังคมไทยจะเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบนโยบายทางสังคม การศึกษา และเทคโนโลยีที่มีจิตสำนึก เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน โดยไม่สูญเสียรากฐานทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของไทย การประยุกต์ใช้หลักธรรมในระดับปัจเจกและสังคม จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้คนไทยอยู่รอดในโลกยุคใหม่ แต่ยังช่วยให้ อยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ มีเมตตา และมีจิตวิญญาณที่เข้มแข็ง ท่ามกลางความสั่นสะเทือนของยุคปฏิวัติดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

พุทธจิตวิทยาสังคมไทยในยุคปฏิวัติดิจิทัล คือแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายถึงกลไกการหล่อหลอมและปรับตัวของพฤติกรรมมนุษย์ไทยในบริบทสังคมที่ถูกเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยยึดเอาหลักพุทธธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา เป็นแกนกลางในการสร้างดุลยภาพทางจิตใจ พร้อมทั้งยกระดับ

ความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีจริยธรรม ท่ามกลางความซับซ้อนของโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนผ่านจากกลุ่มนิยมเชิงวัฒนธรรม ไปสู่ปัจเจกนิยมดิจิทัล

สาระสำคัญขององค์ความรู้

1. องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ว่า พุทธศาสนาไม่ใช่แค่ระบบความเชื่อเชิงพิธีกรรม หากแต่สามารถถูกตีความและประยุกต์ให้เป็น กลยุทธ์จิตวิทยาสังคม ที่ทันสมัยและมีพลังทางวิชาการในการลดความตึงเครียดและรักษาสมดุลของมนุษย์ในยุคที่เทคโนโลยีเข้าครอบงำจิตใจและพฤติกรรม
2. แนวคิดนี้เสนอการประสานกันระหว่างศาสนา จิตวิทยา และเทคโนโลยี ในการออกแบบเชิงนโยบาย สื่อสารการศึกษา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสติ โดยเฉพาะการฝึกอบรมจิตในภาคการศึกษา และการทำงานที่ถูกเร่งเร้าด้วย AI และ Big Data
3. ข้อเสนอหลักคือ การสร้างสังคมดิจิทัลที่มีจริยธรรมและมนุษยธรรม ซึ่งไม่ทิ้งผู้คนไว้เบื้องหลังทางจิตใจและวัฒนธรรม ด้วยการคืนพลังแห่ง “ความเป็นมนุษย์” ผ่านพุทธธรรมและการตระหนักรู้เชิงจิตสำนึก

เอกสารอ้างอิง

- กมลชัย ศรีอรุณ. (2568). AI กับการปฏิวัติการสร้างแบรนด์และการตลาดดิจิทัลในประเทศไทย: โอกาส ความท้าทาย และอนาคต. *วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ.*, 15(1), 58–73.
- จิราภรณ์ ขนาดนิต. (2568). บทบาทพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านและพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุในประเทศไทย. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(5), 354–365.
- ฐณัฐ อัครวัฒน์ธรรมา และสุจินดา คุ่มโกคา ทศตะ. (2568). การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงสร้างสรรค์: ความท้าทายและแนวทางการพัฒนาในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารนวัตกรรมการวิจัยเพื่อสังคม*, 1(5), 46–61.
- ทวีโชค เจริญไกร. (2568). การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพครู. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(8), 138–148.
- พัชรหทัย จารุทวีผลบุญกุล และมรกต จันทร์กระพ้อ. (2568). การปรับตัวของพนักงานในยุคการปฏิวัติดิจิทัลสี่เหลี่ยม: โอกาส ความท้าทาย และกลยุทธ์. *วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ*, 4(1), 100–114.
- พระกิตติศักดิ์ กิตติสกุโก และพระสพพล สมจิตโต. (2568). การบริหารจัดการทุนมนุษย์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารสหวิทยาการศึกษาศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น*, 1(1), 49–54.
- พระครูปลัดอัมพร อาภาธโร (นุชประเสริฐ) และคณะ. (2568). บทบาทของพระสงฆ์และความศรัทธาในยุคดิจิทัล การวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยาและพุทธศาสนศึกษา. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศาสตร์*, 3(5), 806–818.
- พระครูปัญญาสารบัณฑิต. (2565). วิเคราะห์พระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลกับสังคมสมัยกรุงสุโขทัยและอยุธยา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 567–576.
- พระครูโพธิ์กัจจกรณ (สุริย์ชัย ชูช่วย) และคณะ. (2568). ภาษาศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลง: การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมพลังปัญญาในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(10), 214–222.

- พระมหาเศรษฐา เสฎฐมโน, พระมหาสุรศักดิ์ ภูริโก (ภูทะวัง), และพระมหาวรพันธุ์ วรปญโญ (กระจายศรี). (2568). จากวัดสู่เว็บไซต์: กระบวนการเผยแพร่หลักธรรมในโลกดิจิทัล เพื่อสร้างสมดุลสังคมยุคใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี*, 7(1), 1963–1976.
- บุญญารัตน์ บุญหลง. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 4(5), 196–210.
- ศุฑมา นาคแก้ว, กัญญาวีร์ สัทธาพงษ์, และสวัสดี อโณทัย. (2568). รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการเพิ่มศักยภาพบุคลากรของธุรกิจการรักษาความปลอดภัยในสังคมดิจิทัล. *วารสารเซนต์จอห์น (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 28(42), 242–255.
- สนธยา วงษ์เอี่ยม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2568). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 8(5), 154–167.
- สถิตย์ กุลสอน และคณะ. (2568). การรังสรรค์เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) สู่ห้องเรียนปฏิวัติการเรียนรู้ของครู. *วารสารมณีเชษฐาราม วัตถุประสงค์*, 8(4), 948–964.
- สิทธิชัย ชีวะโรรส. (2568). “พลวัตแห่งภาษา” ปฏิรูปการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 บนฐานคิดแบบองค์รวมเพื่อความยั่งยืนทางปัญญา. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(10), 205–213.